

artykuł o Chinach, który został opublikowany w książce "Dokąd zmierza Europa" wydanej w 2009 r. przez Dolnośląską Szkołę Wyższą z Wrocławia.

Dr Adam Paweł Olechowski 亚当
Toruńska Szkoła Wyższa

WSPÓLPRACA UNII EUROPEJSKIEJ Z CHINAMI W OCENIE STRONY CHIŃSKIEJ

Mojej serdecznej przyjaciółce Tang Li w podziękowaniu za pomoc i wsparcie.

Przed przeszło trzydziestu laty, w maju 1975 roku zostały nawiązane stosunki pomiędzy Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Chińską Republiką Ludową. Od tamtego zaszły w świecie olbrzymie zmiany ekonomiczne, polityczne i społeczne. Przede wszystkim rozpadł się tzw. blok krajów demokracji ludowej. EWG zaś nie tylko przeszła poważną transformację i rozszerzyła swoje granice, lecz również znacznie zyskała w świecie na znaczeniu politycznym i gospodarczym. Równi duże i znaczące przemiany zaszły w samych Chinach. Przede wszystkim w państwie tym dokonał się bardzo szybki rozwój gospodarczy. W bardzo szybkim czasie Chiny z zapóźnionego gospodarczo kraju III świata stały się państwem wysoko rozwiniętym pod względem gospodarczym i naukowo – technicznym. Wzrost znaczenia gospodarczego sprzyjał także wzrostowi chińskich aspiracji na arenie międzynarodowej. Dzięki starannie planowanym posunięciom politycznym oraz sprzyjającej koniunkturze Chiny już dziś mogą być zaliczone do wąskiego grona najważniejszych rozgrywających na światowej scenie politycznej. Wpływy chińskie sięgają bowiem znacznie poza granice Azji. Silnie znaczą się one m.in. w Afryce i Ameryce Południowej. Chińską obecność, zarówno w sferze gospodarczej jak i kulturowej, a nawet politycznej, uważny obserwator może dostrzec również w Europie. Obecności tej nie należy jednak postrzegać w kategoriach zagrożenia, lecz jako wzajemną szansę na dalszy, dynamiczny rozwój cywilizacyjny.

Prawdopodobnie tak właśnie postrzegają wzajemną współpracę decydenci Unii Europejskiej i Chin. Dowodem na takie myślenie może być chociażby historia rozwoju wzajemnych kontaktów. Ważniejsze bowiem niż samo nawiązanie, w roku 1975, obustronnych stosunków były kolejne podpisywane traktaty i porozumienia oraz decyzje zapadające w kie-

rownicznych kręgach Unii Europejskiej i Chin. Jednym z takich ważnych dokumentów było podpisane 21 maja 1985 roku w Brukseli porozumienie o handlu i współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą (EWG) a Chinami. Rychło, bo już w roku 1989 wzajemne stosunki zostały poddane swojemu rodzaju próbie, jaką była konieczność zareagowania przez Europę na stłumienie przez Chiny wystąpień studenckich na Placu Tiananmen. Reakcją tą było przyjęcie w czerwcu 1989 r. embarga na dostawę broni do Chin. Embargo to zostało potwierdzone w dniu drugiego lutego 2006 r. rezolucją Parlamentu Europejskiego „W sprawie głównych aspektów i podstawowych wyborów wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa”. Zaznaczyć jednak trzeba, iż pomimo tego embarga do Chin trafiło jednak sporo europejskich technologii, które znalazły zastosowanie w chińskim przemyśle zbrojeniowym. Przykładem mogą być chociażby jednostki napędowe dla czołgów – podobne napędzają zarówno niemieckie Leopardy jak i najnowsze chińskie czołgi Typ – 98.

Pewne zastrzeżenia co do standardów ochrony praw człowieka przez Chiny nie przeszkodziły unijnym decydom podjąć, w roku 1994, dialog polityczny z Chinami uznawanymi już wówczas za wschodzącą potęgę międzynarodową. Konsekwencją tego dialogu było przyjęcie, pod koniec 1995 roku, założeń, iż stosunki z Chinami są podstawą polityki zagranicznej Unii Europejskiej. Zgodnie z założeniem w roku 1996 została opracowana nowa strategia postępowania Unii z Chinami, a w roku 1998 Parlament UE uchwalił dokument dotyczący budowy wszechstronnych partnerskich stosunków z Pekinem. W planowaniu wielostronnej współpracy nie przeszkodził nawet fakt wydalenia z Pekinu, w roku 1996, przedstawicieli promującej politykę liberalną i poszanowanie godności człowieka niemieckiej fundacji im. Friedricha Naumanna.

Bardzo ważny we wzajemnych stosunkach Unii Europejskiej i Chin był rok 2000. Wtedy to obaj partnerzy zawarli bilateralne porozumienia w sprawie przystąpienia Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO). W tym samym roku Chiny i UE wypracowały specjalny mechanizm wzajemnych konsultacji na szczeblu najwyższych władz. Ważnym jest również, iż w 2000 roku weszła w życie umowa o współpracy naukowo – technicznej Chin i UE. W jej ramach Chiny zostały m.in. dopuszczone do prac nad europejskim systemem nawigacji satelitarnej „Galileo”. Możliwe, iż doświadczenia europejskie pomogły Chinom w rozwoju własnego systemu nawigacyjnego „Beidou” (Wielki wóz), którego jeden z pierwszych elementów „Pilot I” został wyprodukowany w lutym 2008 roku.

Duże znaczenie dla kształtowania wzajemnych stosunków miał fakt uznania, w roku 2003 Chin za strategicznego partnera Unii Europejskiej. W tym samym roku dokument o podobnym brzmieniu opublikowały również władze chińskie. W typowej dla Chin retoryce w

dokumencie tym stwierdzono, iż stosunki chińsko – europejskie weszły w okres dojrzałości i zdrowego stabilnego rozwoju. Zaznaczono też, iż rozwój wzajemnych stosunków ma solidne podstawy i ogromny potencjał. Zdaniem Chińczyków współpraca z Unią przyczynia się, iż do „Państwa Środka” napłyną niezbędne do jego modernizacji wysokie technologie oraz potrzebny kapitał inwestycyjny. Interesujące jest, iż Chińczycy uznali, iż gospodarka i handel mają dla obu stron tylko uzupełniające znaczenie. Wskazali, iż pomimo różnic w ustrojach społecznych, tradycji i kulturze możliwa jest obustronnie korzystna współpraca na wielu różnorodnych płaszczyznach, w tym także kulturalnej i politycznej.

Do potwierdzenia tez zawartych w chińskim dokumencie o wzajemnej współpracy doszło w roku 2004, w Holandii, podczas spotkania premiera Chin, Wen Jiabao, z nowym kierownictwem UE. Podpisano wówczas szereg dokumentów dotyczących rozwoju współpracy politycznej, gospodarczej, społecznej, naukowo – technicznej oraz oświatowej. W tym samym roku doszło też do spotkań parlamentarnych w Pekinie, Szanghaju i na wyspie Hajnan, a rok później w Brukseli. Duże znaczenie polityczne miała też niewątpliwie ostanía wizyta przewodniczącego Komisji Europejskiej, Jose Manuela Barroso w Pekinie. Barroso razem z sześćdziesięcioma członkami Komisji Europejskiej przybył do Pekinu w dniu 24 kwietnia 2008 roku na specjalne zaproszenie premiera Chin Wen Jiabao. Podczas wspólnych rozmów poruszono wiele ważnych kwestii polityczno – gospodarczych związanych, m.in. z rozwojem gospodarczym świata, pomocą humanitarną oraz energetyką. Podsumowując wizytę przedstawicieli Komisji Europejskiej Wen Jiabao stwierdził, iż : "Wzmacnianie współpracy między obu stronami odpowiada gruntownym interesom Chin i UE, oraz tendencji rozwoju epoki. Chiny i UE mają znacznie więcej wspólnych interesów niż konfliktów i rozbieżności. Musimy wzajemnie się szanować, ufać sobie i uczyć się od siebie oraz prowadzić skuteczną współpracę. Stosunki między Chinami, a UE z pewnością czeka pomyślna przyszłość."¹ W podobnym tonie utrzymana była wypowiedź Jose Manuela Barroso, który podczas kończącej rozmowy konferencji prasowej powiedział, że: "Bez współpracy między UE, a Chinami nie można znaleźć konstruktywnej metody do rozwiązywania problemów, aby stawiać czoła wyzwaniom związanym z globalizacją."²

Kwestia stosunków z Unią Europejską była też poruszana podczas tegorocznego Ogólnochińskiego Zjazdu Przedstawicieli Ludowych (OZPL). Zreferował ją tam Minister Spraw Zagranicznych Chin, Yang Jiechi. W swoim wystąpieniu podkreślił on, że wzajemne stosunki rozwijają się prawidłowo w związku z czym Unia stała się największym partnerem

¹ Materiały archiwalne Chińskiego Radia Międzynarodowego.

² Tamże.

handlowym Chin. Słowa ministra potwierdzają najnowsze dane Chińskiego Urzędu Celnego, zgodnie z którymi w okresie od stycznia do lutego 2008 r. Unia Europejska była pierwszym partnerem handlowym Chin; na drugim miejscu znalazły się USA, a na trzecim Japonia. Także według danych Komisji Europejskiej to właśnie Unia jest największym inwestorem w Chinach, Chiny zaś są drugim co do znaczenia partnerem handlowym Unii. Mówiąc o napływie kapitału trzeba zaznaczyć, iż jest on przez Chińczyków lokowany głównie w długoterminowe, prywatne inwestycje bezpośrednie. Napływający kapitał inwestycyjny oraz olbrzymie rezerwy walutowe sprawiły, iż rząd chiński rozpoczął już, w roku 2006, uwalnianie powiązania swojej waluty z dolarem. Posunięcie to spotkało się z życzliwą oceną unijnych ekonomistów. Warto też zaznaczyć, iż Chiny nie tylko ściągają do siebie kapitał inwestycyjny, lecz również same inwestują za granicą. Według danych chińskiego ministerstwa handlu do końca roku 2007 państwo to zainwestowało za granicą około 100 miliardów dolarów.

Minister Yang Jiechi wspomniał również, iż Chiny przywiązują dużą wagę do rozmów z Unią Europejską na temat poszanowania praw człowieka. Wydarzenia w Tybecie sprawiły, iż rychło sprawa praw człowieka stała się ważną pozycją w dialogu Unia – Chiny. Postawa jaką wobec tych wydarzeń przyjęły społeczeństwa i władze państw unijnych sprawiła, iż Chiny przestrzegły Unię Europejską przed ingerencją w ich wewnętrzne sprawy, a przede wszystkim w sprawę Tybetu. Swoistej wymowy nabiera fakt, iż przestroga ta została wypowiedziana przez chińskie władze niemalże w przededniu spotkania ministrów spraw zagranicznych Unii Europejskiej. Podkreślić jednak należy, iż 15 maja 2008 roku doszło w Lublanie do XXV dialogu pomiędzy Chinami a UE właśnie na temat przestrzegania praw mniejszości narodowych, wolności słowa oraz poszanowania praw człowieka w układzie międzynarodowym.³

Sprawy międzynarodowe są kolejną płaszczyzną, na której przed UE i Chinami stoi wiele złożonych wyzwań wymagających zgodnego współdziałania. Obszarem szczególnego zainteresowania obu partnerów jest Afryka. Unia oczekuje, iż w związku z rosnącym zainteresowaniem ChRL tym kontynentem, m.in. ze względu na import surowców, władze chińskie podejmą aktywne działania na rzecz stabilizacji politycznej i rozwoju państw afrykańskich. Dużo do zrobienia oba podmioty światowej sceny politycznej mają także w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu broni nuklearnej. Strona unijna liczy szczególnie na to, iż chiński partner wpłynie na reżim północnokoreański aby ten zaprzestał prac nad rozwojem własnego,

³ Archiwum agencji Xinhua

militarnego programu atomowego. Politycy unijni zachęcają także chińskie władze aby te zaangażowały się w działania na rzecz demokratycznych przemian w Birmie (Myanmarze).

Jednak największym wyzwaniem w stosunku obu globalistów będą niewątpliwie kwestie związane z energetyką i ochroną środowiska. Szczególny nacisk na rozwiązanie kwestii energetycznej kładzie Parlament Europejski. W swojej rezolucji dotyczącej stosunków z Chinami wezwał on Komisję Europejską i Radę Europy do uwzględnienia problematyki energetycznej w ramach długoterminowej strategii rozwoju stosunków z Chinami oraz podnoszenia tej kwestii podczas kontaktów z władzami chińskimi.⁴

Dużo do zrobienia jest również w zakresie ekologii. Chodzi przede wszystkim o emisję gazów cieplarnianych. Sprawa ta leży na sercu zarówno rządowi chińskiemu jak i władzom UE. Rząd chiński podjął już w ostatnich latach szereg przedsięwzięć zmierzających do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i poprawy jakości środowiska naturalnego. Między innymi opracowany został specjalny program czystego rozwoju, w którym uczestnictwem zainteresowane są również państwa Unii. Według chińskich informacji w większości z za-twierdzonych do kwietnia 2008 roku przez władze Chin 1200 projektów dotyczących rozwoju czystej energii jest zaangażowana właśnie Unia Europejska.

Projekty te dotyczą, m.in. rozwoju energetyki wiatrowej. Zgodnie z programem ogólna moc chińskich reaktorów wiatrowych ma wynosić 35 milionów 650 tysięcy kilowatów. Jedna z większych farm wiatrowych ma być wybudowana, przy zastosowaniu technologii unijnych oraz pomocy firm europejskich, w pobliżu położonego w północno – zachodniej części Chin miasta Jiu Quan.

Działające na chińskim rynku firmy europejskie są wyraźnym dowodem, iż współpracą z Chinami zainteresowana jest nie tylko Unia jako całość, lecz także wchodzące w jej skład poszczególne państwa, w tym przede wszystkim Francja i RFN. Omówienie ich obecności w Chinach jest już osobnym zagadnieniem. Wydaje się jednak, iż w XXI wieku większego znaczenia nie tylko dla obu partnerów, lecz również i dla całego świata nabiorą stosunki Chin i Unii Europejskiej jako najważniejszego i największego przedstawiciela Europy w świecie. Zarysowujący się coraz wyraźniej i, pomimo różnic kulturowych, krzepnący alians europejsko chiński ma duże szanse by w stosunkowo już niedalekiej przyszłości ukształtować nowy ład międzynarodowy XXI wieku.

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie stosunków między Unią Europejską a Chinami (2005/2161(INI)) Tekst przyjęty przez Parlament Eur. 7.09.2006 w Strasburgu www.europarl.europa.eu

04.10.2010(newsletterwnp) Premier Chin Wen Jiabao oświadczył, że jest gotów poczynić "wspólne wysiłki" z Unią Europejską, by zreformować światowy system finansowy i pokonać kryzys. Zadeklarował także chęć zakupu greckich obligacji rządowych przez Chiny i zapowiedział podwojenie w pięć lat wymiany handlowej z Grecją. Od Europy żąda zminimalizowania barier handlowych wobec chińskich towarów.